Voorstel

AGP 6

Aan : Algemeen Bestuur Datum : 7 juli 2016 Bijlage : 2

Steller : R. Huveneers Onderwerp : Stand van zaken n.a.v. eindrapport Taskforce Natuurbranden

Algemene toelichting

Bijgaand ontvangt u het eindrapport van de Taskforce Natuurbranden “Door het vuur voor veilige Natuur” en de gelijknamige memo van de provincie Noord-Brabant als vervolg op de tussenrapportage van 2013.
Deze Taskforce is in december 2011 gestart op aangeven van de Commissaris van de Koning samen met de voorzitters van de drie Brabantse veiligheidsregio’s als reactie op de grote branden op de Strabrechtse heide (2010) en op de Kalmthoutse heide (2011) en de daarmee samenhangende Inspectierapporten over natuurbranden. In deze rapporten concludeerde de Inspectie voor openbare Orde en Veiligheid dat Nederland niet goed is voorbereid op onbeheersbare natuurbranden en dat gemeenten, hulpdiensten, natuurbeheerders en ondernemers beter moeten samenwerken om onbeheersbare natuurbranden te voorkomen en om de schade beperkt te houden bij toch optredende natuurbranden.
De opdracht aan de Taskforce Natuurbranden luidde dan ook: het vertalen van de aanbevelingen van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid naar de situatie in Noord-Brabant. Voorbeelden daarvan waren het in beeld brengen van de natuurbrandrisico’s en de mogelijkheden om deze te verminderen, alsmede het verbeteren van de samenwerking tussen de betrokken partijen.
Het eindrapport beschrijft de ondernomen activiteiten door de Taskforce en beschrijft het gewenste vervolg.

Huidige stand van zaken

In de loop van 2012 en 2013 zijn de acties vanuit de Taskforce uitgevoerd of in gang gezet. De resultaten hiervan en de ervaringen die de taskforce hiermee heeft opgedaan, zijn vastgelegd in de tussenrapportage van 2013.
Vervolgens is de gebiedsgerichte aanpak met behulp van risico-indexkaarten natuurbranden (RIN’s), waarvan eerst een succesvolle pilot was gedraaid, uitgerold over alle grotere Brabantse natuurgebieden. Daarmee zijn nu de natuurbrandrisico’s voor alle circa 20 grotere natuurgebieden in provincie Noord-Brabant qua aard en omvang inzichtelijk.
Op basis van deze RIN’s zijn per natuurgebied preventieve maatregelpakketten opgesteld, waarmee de risico’s kunnen worden teruggedrongen. Openstaande acties zijn bijvoorbeeld de dekking van C2000 en telefonie in een natuurgebied en de ontsluiting van natuurgebieden, zodat er geen verkeersopstoppingen plaats vinden op het moment dat mensen een natuurgebied gelijktijdig willen verlaten.

Vervolg

De provincie gaat er vanuit dat ze haar coördinerende rol met betrekking tot natuurbrandpreventie continueert en dat er driemanschapen in het leven worden geroepen. In een driemanschap zijn de lokale stakeholders, gemeente, brandweer en natuurbeheerder samen verantwoordelijk, het voortouw in een driemanschap ligt bij de burgemeester. Het is aan dit driemanschap om de realisering van de risico-reducerende maatregelen te organiseren en te coördineren, en de voortgang hiervan op gezette tijden te rapporteren aan de Commissaris van de Koning. Op

zichzelf is het constructief dat de provincie een coördinerende rol op zich wil nemen. Gelet op de wettelijke bevoegdheden van gemeenten en veiligheidsregio's zou deze provinciale rol vooral die van technisch voorzitter moeten zijn waarin zij de partijen Brabantbreed bij elkaar brengt.

De 5 driemanschappen binnen de Veiligheidsregio Brabant-Noord bestaan uit:

- Loonse en Drunense Duinen (o.l.v. Wim Luijendijk, Loon op Zand)
- Maashorst/Reekerheide (o.l.v. Marieke Moorman, Bernheze)
- Boswachterij Sint Anthonis,met Stippelberg (o.l.v. Marleen Sijbers, St. Anthonis)
- Vughtse Landgoederen (o.l.v. Roderick van de Mortel, Vught)
- Overloonse Duinen (o.l.v. Karel van Soest, Boxmeer)

Binnen de provincie Noord-Brabant zijn in totaal 21 driemanschappen aangewezen.
Vanuit het Algemeen Bestuur is de burgemeester van Landerd (Marnix Bakermans) als portefeuillehouder natuurbrandbestrijding Brabant-Noord aangewezen.
Voor de Veiligheidsregio Brabant-Noord specifiek geldt dat het risico op natuurbranden in het Regionaal beleidsplan 2016-2019 als prioritair risico is aangemerkt, zodat er aandacht wordt besteed aan het borgen van de resultaten en initiatieven uit de Taskforce. Daarnaast gaat er een rondgang plaats vinden in en rondom de natuurgebieden bij kwetsbare objecten. Zodoende kan er in de operationele voorbereiding en qua risicobewustwording maatwerk kan worden geleverd voor deze risicodragers.

Procesgang

Processtap	Datum
KMT (advisering)	30 mei 2016
Dagelijks Bestuur (instemming)	9 juni 2016
Algemeen Bestuur (besluitvorming)	7 juli 2016

Voorstel

Aan het Algemeen Bestuur wordt voorgesteld als volgt te besluiten:

1. Kennis te nemen van het eindrapport "Door het vuur voor veilige Natuur" en de gelijknamige memo.
2. De rol van de Provincie Noord-Brabant bij de natuurbrandpreventie in de eerste plaats te zien als die van technisch voorzitter die Brabantbreed alle betrokken partijen bij elkaar brengt.
3. Te besluiten dat er driemanschappen worden opgericht om maatregelen t.b.v. natuurbrandpreventie uit te voeren en dat deze driemanschappen de voortgang rapporteren aan de Commissaris van de Koning in de provincie Noord-Brabant.

Akkoord Ja ☐ Nee ☐ Afwijkend besluit ☐

Secretaris: dr. ir. P. Verlaan MCDm Paraaf: ……

Bijlage(s)

1. Eindrapport Natuurbranden Provincie Noord-Brabant “Door het vuur voor veilige Natuur”
2. Memo Provincie Noord-Brabant “Door het vuur voor veilige Natuur”

Provincie Noord-Brabant

Memo

Onderwerp
Natuurbranden

Datum
3 maart 2016
Documentnummer

Aan
Leden AB veiligheidsregio
Kopie aan
CdK
van
R. (Robby) Brekelmans
Telefoon
(073) 681 22 93
Email
rbrekelmans@brabant.nl

Door het vuur voor veilige natuur

De commissaris van de Koning van de provincie Noord-Brabant, Prof. dr. W.B.H.J. (Wim) van de Donk, heeft het eindrapport en eindadvies van de Taskforce Natuurbranden ontvangen.

Taskforce natuurbranden

In december 2015 heeft de commissaris het eindrapport van de Taskforce Natuurbranden in ontvangst genomen en de Taskforce opgeheven nadat hij deze in 2011 had ingesteld voor de provincie Noord-Brabant. Dit deed hij samen met de voorzitters van de drie Brabantse veiligheidsregio's als reactie op de grote branden op de Strabrechtse heide (2010) en op de Kalmthoutse heide (2011) en naar aanleiding van de daarmee samenhangende inspectierapporten over natuurbranden. In deze rapporten concludeerde de Inspectie Veiligheid en Justitie dat Nederland niet goed is voorbereid op onbeheersbare natuurbranden en dat gemeenten, hulpdiensten, natuurbeheerders en ondernemers beter moeten samenwerken om onbeheersbare natuurbranden te voorkomen en om de schade beperkt te houden bij toch optredende natuurbranden.

Kalmthoutse heide (2011)

De opdracht aan de Taskforce Natuurbranden luidde dan ook: het vertalen van de aanbevelingen van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid naar de situatie in Brabant. Voorbeelden daarvan waren het in beeld brengen van de natuurbrandrisico's en de mogelijkheden om deze te verminderen, alsmede het verbeteren van de samenwerking tussen de betrokken partijen.

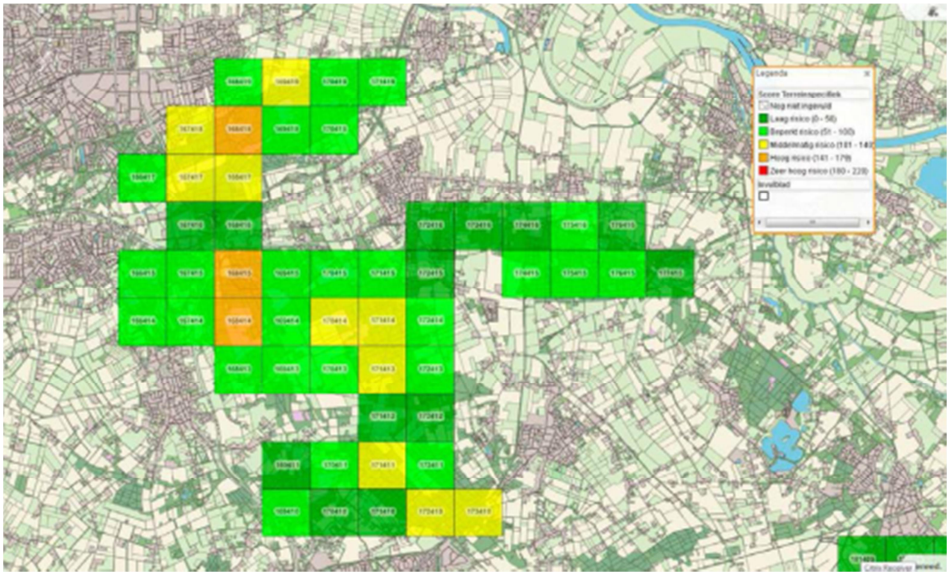
Datum
3 maart 2016
Documentnummer

Belangen

Bij verschillende natuurbranden deed zich ook nog een “ramp na de ramp” voor. Gemeenten werden na het blussen van de brand geconfronteerd met torenhoge kosten van de brandbestrijding. Ook leidden de bos- en duinbranden in de gemeente Bergen (Noord-Holland) tot een jarenlange, substantiële terugval van de lokale vrijetijdseconomie.
Kortom, voldoende urgentie om onbeheersbare natuurbranden te voorkomen! Desondanks bestond er tot voor kort weinig aandacht en beleid ten aanzien van natuurbranden. De focus lag vooral op de brandbestrijding en behoorde daarmee schijnbaar tot de exclusieve verantwoordelijkheid van de brandweer. Andere partijen, zoals natuurbeheerdersorganisaties of gemeenten, voelden zich niet betrokken en niet (mede-) verantwoordelijk. Aan natuurbrandpreventie werd niet gedacht en niet gedaan, terwijl hiermee wel veel veiligheidswinst kon worden behaald. Net als in andere delen van
Nederland hadden we in Brabant geen objectief beeld van de aard en omvang van de natuurbrandrisico’s, noch van de mogelijkheden om deze risico’s te reduceren.

Risico-indexkaarten

In 2011 bestond in Brabant geen objectief beeld van de natuurbrandrisico’s, noch van de mogelijkheden om iets aan deze risico’s te doen. Daarom heeft de taskforce in drie pilotgebieden de risico’s in kaart gebracht met behulp van de zogeheten risico-indexkaarten natuurbranden ofwel RIN’s. Toen die methode een succes bleek, zijn deze RIN’s ook opgesteld in alle andere grotere Brabantse natuurgebieden. Het maken van deze RIN’s is gefinancierd door de provincie Noord-Brabant.

Voorbeeld: RIN-kaart De Maashorst: Totaalscore Terreinspecifiek (brandbaarheid vegetatie en omgeving)

Daarmee zijn de natuurbrandrisico’s voor alle circa 20 grotere natuurgebieden in Brabant inzichtelijk. Per natuurgebied zijn preventieve maatregelpakketten opgesteld, waarmee de risico’s kunnen worden teruggedrongen.

Geen duidelijke taak- en verantwoordelijkheidsverdeling

Evenals in de taskforce, is ook door de Landelijke Kerngroep Natuurbranden (hierna LKN), geconstateerd dat het realiseren van natuurbrandpreventieve maatregelen vaak wordt bemoeilijkt, zo niet onmogelijk gemaakt, doordat niemand echt probleemeigenaar is en niemand doorzettingsmacht heeft. Dit komt omdat er in Nederland in wet en beleid geen duidelijke taak- en verantwoordelijkheidsverdeling bestaat rond natuurbrandpreventie.

Op verzoek van de taskforce en de andere LKN-partners heeft het ministerie van Veiligheid en Justitie toegezegd te willen komen tot landelijke afspraken voor een adequate verantwoordelijkheidsverdeling. Inmiddels heeft de minister aan CdK Polman van de provincie Zeeland gevraagd het voortouw te nemen bij het opstellen van dergelijke afspraken. Verwacht wordt dat CdK Polman medio 2016 met voorstellen hiervoor zal komen.

Hoe te organiseren

Voorkomen moet worden dat de bereikte resultaten "op de plank" belanden of dat de urgentie voor natuurbranden naar de achtergrond schuift door andere onderwerpen die de aandacht opeisen. Daarom is een systematiek voorgesteld om natuurbrandpreventie op de bestuurlijke en ambtelijke agenda's te houden, totdat er landelijk afspraken zijn gemaakt die dat wellicht meer automatisch afdwingen c.q. vanzelfsprekend maken. Het systeem van borging omvat drie elementen, namelijk: driemanschappen, internaliseren en provinciale coördinatie.

Driemanschappen

De uitvoering van de maatregelen wordt belegd bij zogenoemde driemanschappen. Een driemanschap is een samenwerkingsverband van gemeente(n), veiligheidsregio/brandweer en natuurbeheerder(s), onder leiding van een burgemeester. Het is aan dit driemanschap om de realisering van de risico-reducerende maatregelen te organiseren en te coördineren, en de voortgang hiervan op gezette tijden te rapporteren aan de commissaris. Dit dient niet alleen de veiligheid van de burgers en mensen die de natuur- en recreatiegebied bezoeken, maar het beschermt ook de financiële en economische belangen van de regio.

Internaliseren

Internaliseren ofwel verinnerlijken van natuurbrandpreventie in het beleid en in het reguliere werkproces vormt een belangrijke bouwsteen om de aandacht voor de natuurbrandproblematiek vast te houden. Het is en blijft dan ook een verantwoordelijkheid van alle betrokken organisaties om hierop alert te blijven en elkaar hierop aan te spreken. Ook binnen de driemanschappen vormt internaliseren een aandachtspunt.

Provinciale coördinatie

Het sluitstuk wordt gevormd door de provinciale coördinatie. Het is aan de provincie om de samenwerking in de driemanschappen en op de voortgaande internalisering van natuurbrandpreventie te blijven volgen en indien nodig te stimuleren, zowel bij de partners als bij de provincie zelf.

Door het vuur voor veilige natuur

Eindrapport en eindadvies van de Taskforce Natuurbranden

Door het vuur voor veilige natuur

Eindrapport en eindadvies van de Taskforce Natuurbranden

Auteur
Bas Dikmans,
Provincie Noord-Brabant

Datum
17 december 2015

Inhoud

1.	**Inleiding**	**4**
2.	**Aanleiding en opdracht**	**5**
3.	**Wat is het probleem?**	**6**
4.	**Hoe hebben we het aangepakt? Wat hebben we gedaan?**	**7**
4.1	Organisatie en werkwijze	7
4.2	Uitgevoerde verbeteracties	8
5.	**Wat zijn de bevindingen en resultaten?**	**13**
6.	**Hoe borgen we de resultaten en de gevonden oplossingen?**	**16**
6.1	Borging algemeen	16
6.2	Specifieke aanbevelingen per stakeholder	17
7.	**Bijlagen**	**19**
Bijlage I Samenstelling Bestuurlijke Taskforce Natuurbranden en Ambtelijke Taskforce Natuurbranden		20
Bijlage II Hoofdlijnen uit de Interimrapportage en uit de Tussenrapportage van de Taskforce Natuurbranden		22
Bijlage III Risicovolle natuurgebieden in Brabant		26
Bijlage IV Werksuggesties voor de driemanschappen		27

1. Inleiding

Om Brabant beter voor te bereiden op onbeheersbare natuurbranden, is in 2011 een taskforce natuurbranden in het leven geroepen. In de periode 2011-2015 heeft de taskforce een groot aantal activiteiten ontplooid ter verbetering van de brandveiligheid in natuurgebieden. Met onderhavig rapport legt de taskforce verantwoording af voor haar werkzaamheden gedurende deze jaren en brengt zij een eindadvies uit aan de opdrachtgevers.

Leeswijzer
In hoofdstuk 2 wordt de aanleiding en de opdracht aan de Taskforce Natuurbranden beschreven. Hoofdstuk 3 schetst de problematiek van natuurbranden. De verbeteracties die zijn uitgevoerd onder leiding van de taskforce, alsmede de resultaten hiervan, worden beschreven in hoofdstuk 4. Door de uitvoering van deze acties is kennis en ervaring opgedaan en zijn nieuwe inzichten verkregen; deze zijn opgenomen in hoofdstuk 5. Tot slot bevat hoofdstuk 6 het eindadvies en de aanbevelingen voor de toekomst.

2. Aanleiding en opdracht

In september 2011 heeft de Commissaris van de Koning samen met de voorzitters van de 3 Brabantse veiligheidsregio's de Taskforce Natuurbranden ingesteld als reactie op de grote branden op de Strabrechtse heide (2010) en op de Kalmthoutse heide (2011) en naar aanleiding van de daarmee samenhangende Inspectierapporten over natuurbranden. In deze rapporten concludeerde de Inspectie voor openbare Orde en Veiligheid dat Nederland niet goed is voorbereid op onbeheersbare natuurbranden en dat gemeenten, hulpdiensten, natuurbeheerders en ondernemers beter moeten samenwerken om onbeheersbare natuurbranden te voorkomen en om de schade beperkt te houden bij toch optredende natuurbranden.

De opdracht aan de Taskforce Natuurbranden luidde dan ook: het vertalen van de aanbevelingen van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid naar de situatie in Brabant. Voorbeelden daarvan waren het in beeld brengen van de natuurbrandrisico's en de mogelijkheden om deze te verminderen, alsmede het verbeteren van de samenwerking tussen de betrokken partijen.

3. Wat is het probleem?

Grote bosbranden zoals die op de Strabrechtse heide en op de Kalmthoutse heide, en de vele bos- en heidebranden van de afgelopen jaren, hebben duidelijk gemaakt dat natuurbranden niet te voorkomen zijn. Steeds weer blijkt de kans reëel dat een natuurbrand onbeheersbaar wordt. Bij zo'n onbeheersbare natuurbrand dreigt schade aan de natuur, de vrijetijdseconomie en de infrastructuur. Ook zijn in die situaties persoonlijke slachtoffers niet uit te sluiten, omdat vaak grote groepen mensen verblijven in de natuur- en recreatiegebieden als wandelaar, fietser of als recreant op campings en in recreatieparken.

Dit wordt onderstreept door de risicoberekeningen van Allard van Gulik in zijn scriptie "Natuurbrand, een Onderschat Risico" van 2008[1]. Hierin schat hij de kans dat een optredende natuurbrand op de Veluwe in droge periodes onbeheersbaar wordt op 50%. Op jaarbasis gezien wordt de kans op een onbeheersbare natuurbrand, waarbij ook doden en gewonden kunnen vallen, berekend op 4% per jaar. Deze cijfers zijn gebaseerd op de veiligheidssituatie op de Veluwe anno 2008 en zullen nu wellicht anders uitpakken. Desalniettemin staan ze in schril contrast tot de risiconormering bij bijvoorbeeld externe veiligheid, waar de wettelijk toelaatbare grens ligt bij een kans op dodelijke slachtoffers van 1 op één miljoen per jaar.

"Natuurbranden zijn niet te voorkomen."

Bovendien deed zich bij verschillende natuurbranden ook nog een "ramp na de ramp" voor. Gemeenten werden na het blussen van de brand geconfronteerd met torenhoge kosten van de brandbestrijding. Ook leidden de bos- en duinbranden in de gemeente Bergen (Noord-Holland) tot een jarenlange, substantiële terugval van de lokale vrijetijdseconomie.

Kortom, voldoende urgentie om onbeheersbare natuurbranden te voorkomen! Desondanks bestond er tot voor kort weinig aandacht en beleid ten aanzien van natuurbranden. De focus lag vooral op de brandbestrijding en behoorde daarmee schijnbaar tot de exclusieve verantwoordelijkheid van de brandweer. Andere partijen, zoals natuurbeheerdersorganisaties of gemeenten, voelden zich niet betrokken en niet (mede-) verantwoordelijk. Aan natuurbrandpreventie werd niet gedacht en niet gedaan, terwijl hiermee wel veel veiligheidswinst kon worden behaald. Net als in andere delen van Nederland hadden we in Brabant geen objectief beeld van de aard en omvang van de natuurbrandrisico's, noch van de mogelijkheden om deze risico's te reduceren.

1 Natuurbrand, een Onderschat Risico; kwantitatieve en kwalitatieve benadering om te komen tot bestuurlijke en operationele prioritering in risico's in de veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland; drs. A.T.W. van Gulik, september 2008

4. Hoe hebben we het aangepakt? Wat hebben we gedaan?

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de projectorganisatie, de aanpak van de problematiek en de uitgevoerde verbeteracties. Voorafgaand aan de start van de taskforce zijn oriënterende gesprekken gevoerd met de (toenmalige) landelijke coördinator natuurbranden, met de provincies Gelderland en Noord-Holland, met partnerorganisaties uit de Landelijke Kerngroep Natuurbranden en met diverse stakeholders in Brabant, zoals brandweer, natuurbeheerders en gemeenten. Een en ander heeft geresulteerd in de hieronder beschreven aanpak en opzet.

4.1 Organisatie en werkwijze

Samenstelling Taskforce Natuurbranden
Er is gekozen voor een samenwerkingsstructuur bestaande uit een stuurgroep (Bestuurlijke Taskforce) en een werkgroep (Ambtelijke Taskforce) onder leiding van een onafhankelijk voorzitter[2]. De ambtelijke taskforce was samengesteld met vertegenwoordigers van alle stakeholders, te weten: provincie, veiligheidsregio's, brandweer, politie, GHOR, Defensie, gemeenten, natuurbeheerdersorganisaties en recreatieondernemers (RECRON). Vanwege de landgrensoverschrijdende natuurgebieden waren de Belgische provincies Antwerpen en Limburg agenda-lid. De bestuurlijke taskforce werd gevormd door vertegenwoordigers op directieniveau van de natuurbeheerdersorganisaties, de veiligheidsregio's en drie burgemeesters.

Aanpak en proces
Om aan de opdracht te voldoen en de gesignaleerde problematiek op te lossen, is de Taskforce Natuurbranden in december 2011 gestart met een plan van aanpak in de vorm van een Interimrapportage Natuurbranden. De Interimrapportage omvatte 21 concrete verbeteracties op gebied van:

- risico-inventarisatie en gebiedsgerichte aanpak
- alertering[3] en alarmering
- signalering[4] van natuurbranden
- samenwerking tussen belanghebbende partijen
- bewustwording bij alle betrokkenen

In de loop van 2012 en 2013 zijn deze acties uitgevoerd of in gang gezet. De resultaten hiervan, en de ervaringen die de taskforce hiermee heeft opgedaan, zijn vastgelegd in de Tussenrapportage van 2013. Een belangrijke conclusie was dat de gebiedsgerichte aanpak met behulp van risico-indexkaarten natuurbranden (RIN's) kon worden uitgerold over alle natuurgebieden. Ook kwam de taskforce tot de conclusie dat het in 2013 nog te vroeg was om haar werkzaamheden te beëindigen.

2 Zie bijlage I voor alle de deelnemers van de bestuurlijke en ambtelijke taskforce.

3 Bij alertering gaat het om het bepalen van het actuele natuurbrandgevaar.

4 Signalering betreft de wijze waarop een daadwerkelijke brand kan worden geconstateerd.

Belangrijke redenen hiervoor waren:

- bij de gebiedsgerichte aanpak in de 3 pilotgebieden[5] waren de preventieve maatregelen nog niet in uitvoering genomen
- natuurbrandpreventie was nog niet verinnerlijkt in het beleid van de betrokken partijen
- de risicobeleving en urgentie van natuurbranden bleek bij diverse betrokkenen nog erg laag.

Hierdoor zag de taskforce nog een taak voor zich weggelegd. Daarom is in overleg met de opdrachtgevers besloten om de taskforce voorlopig te continueren in 2014 en 2015.

In 2014 en 2015 zijn de RIN's uitgerold over alle grotere Brabantse natuurgebieden. Per natuurgebied worden preventieve maatregelpakketten opgesteld. Daarbij is tevens een organisatiestructuur opgezet die belast is met de uitvoering van deze maatregelen. Op deze manier is de aandacht voor natuurbrandpreventie geïntensiveerd. Daarmee is dit voor de bestuurlijke taskforce een natuurlijk moment om haar werkzaamheden te beëindigen en een eindadvies uit te brengen. Onderhavige rapportage is dan ook te zien als de verantwoording van de bestuurlijke taskforce aan de opdrachtgevers.

4.2 Uitgevoerde verbeteracties

Het ontstaan van natuurbranden kan niet worden voorkomen! Wel kan in preventieve zin veel worden gedaan om te voorkomen dat natuurbranden **onbeheersbaar** worden. Dit is mogelijk met preventieve maatregelen waardoor de bestrijding van (mogelijk nog beheersbare) natuurbranden sneller, beter en effectiever kan verlopen. Ook zijn er maatregelen die de negatieve effecten en mogelijke schade van natuurbranden beperken of voorkomen. Kortom, met natuurbrandpreventie is veel veiligheidswinst te behalen. Hieronder is beschreven welke verbeteracties zijn uitgevoerd en in gang gezet en welke resultaten zijn geboekt.

"Met natuurbrandpreventie is veel veiligheidswinst te behalen."

Risico-inventarisatie en gebiedsgerichte natuurbrandpreventie

In 2011 bestond in Brabant geen objectief beeld van de natuurbrandrisico's, noch van de mogelijkheden om iets aan deze risico's te doen. Daarom heeft de taskforce in drie pilotgebieden[6] de risico's in kaart gebracht met behulp van de zogeheten risico-indexkaarten natuurbranden ofwel RIN's. Toen die methode een succes bleek, zijn deze RIN's ook opgesteld in alle andere grotere Brabantse natuurgebieden. Het maken van deze RIN's is gefinancierd door de provincie Noord-Brabant. Daarmee zijn nu de natuurbrandrisico's voor alle circa 20 grotere natuurgebieden in Brabant inzichtelijk. Op basis van deze RIN's zijn per natuurgebied preventieve maatregelpakketten opgesteld, waarmee de risico's kunnen worden teruggedrongen. De uitvoering van deze maatregelen is belegd bij zogenoemde driemanschappen[7]. Een driemanschap is een samenwerkingsverband van gemeente(n), veiligheidsregio/brandweer en natuurbeheerder(s), onder leiding van een burgemeester. Het is aan dit driemanschap om de realisering van de risico-reducerende maatregelen te organiseren en te coördineren, en de voortgang hiervan op gezette tijden te rapporteren aan de Commissaris van de Koning.

5 Deze pilotgebieden zijn: de Loonse en Drunense Duinen, het Leenderbos/Malpie en het Grenspark De Zoom/Kalmthoutse heide.

6 Deze pilotgebieden zijn: de Loonse en Drunense Duinen, het Leenderbos/Malpie en het Grenspark De Zoom/Kalmthoutse heide.

7 Bij het aanbieden van dit rapport aan de opdrachtgever op 17 december 2015 waren de RIN's en de maatregelpakketten voor de natuurgebieden in Zuidoost-Brabant nog niet gereed en de driemanschappen nog niet formeel ingesteld.

Alertering en alarmering
Voorheen had in onze provincie slechts de veiligheidsregio Brabant Noord een meetstation voor het bepalen van het actuele natuurbrandgevaar. De meetgegevens werden openbaar gemaakt op de website door de zogeheten natuurbrandthermometer[8]. Inmiddels staan er ook meetstations in Midden West-Brabant en wordt het actuele natuurbrandgevaar bepaald in overleg met de natuurbeheerders. Alle veiligheidsregio's maken gebruik van de natuurbrandthermometer. Andere partners zoals gemeenten kunnen de natuurbrandthermometer van de veiligheidsregio's overnemen op hun websites. Daarnaast zijn in alle veiligheidsregio's afspraken gemaakt met de natuurbeheerdersorganisaties over gezamenlijke alarmering bij natuurbranden. Bij een natuurbrand wordt niet alleen de brandweer, maar gelijktijdig ook de desbetreffende boswachter gealarmeerd en kan de te volgen aanpak worden afgestemd tussen "rood" en "groen".

Signalering
Signalering betreft de manier waarop natuurbranden worden geconstateerd en gemeld. Meestal worden natuurbranden per mobiele telefoon gemeld door toevallige voorbijgangers. Door het afschaffen van brandtorens en patrouillevliegtuigen resteert alleen het gebruik van mobiele telefonie in natuurgebieden. Echter, signalering door middel van mobiele telefonie staat of valt met telefonische bereikbaarheid in natuurgebieden. Juist daar schort het nogal aan, zoals onder meer blijkt uit de RIN's. De taskforce heeft voor dit probleem aandacht gevraagd per brief aan de minister van Veiligheid en Justitie[9] en overleg gevoerd met Monet, het samenwerkingsverband van telecomproviders dat verantwoordelijk is voor het plaatsen van masten en antennes. Ook heeft de taskforce deze problematiek aangekaart bij de Tweede Kamer en ingebracht in het Algemeen Overleg inzake mobiele bereikbaarheid van alarmnummer 112 van de vaste Kamercommissie voor Economische Zaken. Mede als gevolg hiervan heeft het ministerie onderzoek laten doen naar de problemen met mobiele bereikbaarheid in Nederland. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerde inventarisatie van locaties waar de mobiele bereikbaarheid beperkt is in grens- en natuurgebieden ("witte vlekken"). In het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 30 april 2015 hebben de ministers van Economische Zaken en van Veiligheid en Justitie evenwel aangegeven dat het een taak is van gemeenten en telecomproviders om die witte vlekken aan te pakken.

"Signalering door middel van mobiele telefonie staat of valt met telefonische bereikbaarheid in natuurgebieden."

Samenwerking
Samenwerking is een randvoorwaarde voor natuurbrandpreventie. De taskforce heeft zich primair gericht op het verbeteren van de Brabant-brede samenwerking tussen de deelnemende organisaties en op het opzetten van samenwerkingsverbanden per natuurgebied. De Brabant-brede afstemming en informatie-uitwisseling vond plaats in de bestuurlijke en ambtelijke taskforce. Dit heeft geleid tot een aanzienlijke verbetering van de samenwerking tussen de brandweer (rood) en natuurbeheerdersorganisaties (groen).

8 Op de natuurbrandthermometer is zichtbaar hoe droog het natuurgebied is, en daarmee hoe groot het natuurbrandgevaar is. De thermometer loopt van groen (niet droog, weinig gevaar voor natuurbrand) via geel en oranje naar rood (heel erg droog, groot risico voor natuurbrandgevaar).

9 Brief van CdK Noord-Brabant aan minister Opstelten d.d. 9 maart 2012, kenmerk 2880800

Partijen hebben elkaar en elkaars werk leren kennen en meer begrip en oog voor ieders belangen gekregen. Als gevolg hiervan weten "rood" en "groen" elkaar nu snel te vinden.

Dit geldt niet alleen bij het treffen van preventieve maatregelen[10], zoals het slaan van putten op de Strabrechtse heide, maar ook in de repressieve fase door de verbeterde alertering en gezamenlijke alarmering. Rood en groen onderschrijven de urgentie, zijn veelal op een gelijk kennisniveau, en natuurbrandpreventie is steeds meer een vanzelfsprekend onderdeel van het werk geworden. Zij ontmoeten elkaar in regionaal verband, bijvoorbeeld in het regionaal overleg Natuurbranden VRBZO[11]. In VRBN[12] vormt "natuurbranden" inmiddels één van de prioritaire thema's en VRMWB[13] heeft cursussen Ecologie en Natuurbranden aangeboden aan brandweer, natuurbeheerders, ondernemers en gemeenten.

"Samenwerking is een randvoorwaarde voor natuurbrandpreventie."

Naast deze Brabant-brede samenwerking zijn voor de grotere natuur- en recreatiegebieden driemanschappen ingesteld[14]. Dit zijn samenwerkingsverbanden gericht op de uitvoering van natuurbrandpreventieve maatregelen. Voor elk natuurgebied met een omvang van ongeveer 100 ha[15] of groter wordt gestreefd naar de opbouw van een "firewise community"[16] van belanghebbende partijen (stakeholders), die samen zorgen voor een zo veilig mogelijke situatie in hun gebied. Sommige aaneengesloten natuurgebieden, zoals het Grenspark De Zoom/Kalmthoutse Heide en de Kempen lopen door tot in België. In deze gebieden zijn Vlaamse partijen betrokken bij natuurbrandpreventie. In het Grenspark wordt inmiddels intensief samengewerkt door Nederlandse en Belgische provincies, gemeenten, hulpdiensten en natuurbeheerders. Hier heeft de gouverneur van Antwerpen het initiatief genomen om de uitvoering van de grensoverschrijdende preventieve maatregelen te coördineren.

In de afgelopen jaren onderhield de taskforce ook intensief contacten met de andere provincies (Gelderland, Noord-Holland, Limburg en Zeeland) en met de ministeries van Veiligheid en Justitie en van Economische Zaken. Diverse leden van de bestuurlijke en ambtelijke taskforce waren actief in landelijke werkgroepen en droegen bij aan de ontwikkeling van nieuwe werkwijzen op het gebied van natuurbrandbeheersing[17]. In samenspraak met de veiligheidsregio's is de C2000-problematiek geanalyseerd. In de grensgebieden laat het C2000-communicatiesysteem de hulpdiensten in de steek.

---

10 Op tal van plaatsen hebben rood en groen "quick wins" gerealiseerd zoals het actualiseren van kaartmateriaal, het verbeteren van de toegankelijkheid en bereikbaarheid via regulier onderhoud of creëren van bluswatervoorzieningen door slim gebruik van beschikbare middelen.

11 VRBZO: veiligheidsregio Brabant Zuidoost

12 VRBN: veiligheidsregio Brabant Noord

13 VRMWB: veiligheidsregio Midden en West Brabant

14 Dit geldt op 17 december 2015 voor Midden en West Brabant en is in de overige regio's nog in procedure.

15 Het criterium van 100 ha is indicatief. In overleg met rode en groene partners is een selectie van 20, al dan niet aaneengesloten, Brabantse natuurgebieden gemaakt. Zie bijlage III

16 In de Verenigde Staten, Canada en Australië, maar ook in Duitsland, wordt sterk ingezet op de gedachte dat veiligheid wordt gecreëerd door de lokale gemeenschap zelf: "community safety approach". Hierbij wordt onder leiding van het lokale bestuur een netwerk van onder meer bewoners opgezet, dat risico-reducerende maatregelen treft.

17 Landelijk Actieprogramma Natuurbranden 2012-2016, ministerie van Veiligheid en Justitie.

De oplossing bleek het plaatsen van extra C2000-masten. Echter, ondanks een voorstel van de veiligheidsregio Midden West-Brabant tot medefinanciering, wilde het ministerie hiervoor geen middelen vrijmaken. In de zogeheten Landelijke Kerngroep Natuurbranden (LKN) werden kennis en ervaringen uitgewisseld tussen overheden, veiligheidsregio's, brandweer, natuurbeheerdersorganisaties (TBO's), kennisinstituten, en ANWB en Recron. Tevens is vanuit de taskforce actief bijgedragen aan de Bestuursconferentie Natuurbranden van de provincie Limburg in november 2014.

Evenals in de taskforce, is ook in LKN-verband, geconstateerd dat het realiseren van natuurbrandpreventieve maatregelen vaak wordt bemoeilijkt, zo niet onmogelijk gemaakt, doordat niemand echt probleemeigenaar is en niemand doorzettingsmacht heeft. Dit komt omdat er in Nederland in wet en beleid geen duidelijke taak- en verantwoordelijkheidsverdeling bestaat rond natuurbrandpreventie. Op verzoek van de taskforce[18] en de andere LKN-partners heeft het ministerie van Veiligheid en Justitie toegezegd te willen komen tot landelijke afspraken voor een adequate verantwoordelijkheidsverdeling. Inmiddels heeft de minister aan CdK Polman van de provincie Zeeland gevraagd het voortouw te nemen bij het opstellen van dergelijke afspraken. Verwacht wordt dat CdK Polman medio 2016 met voorstellen hiervoor zal komen.

Tot slot zijn ook kennisinstellingen[19] betrokken bij de verbetering van de natuurbrandbeheersing. Met het bedrijfsleven is aandacht besteed aan innovatie in de vorm van project "Slim Bos"[20] en project "Thunderstorm"[21].

Bewustwording

Een vruchtbare samenwerking ter verbetering van de veiligheid is pas mogelijk als alle partners over hetzelfde kennisniveau beschikken en in gelijke mate zijn doordrongen van het nut en de noodzaak van natuurbrandpreventie. Daarom heeft de taskforce van het begin af aan gewerkt aan het vergroten van de bewustwording. De bestuurlijke conferentie van 9 maart 2012 vormde de officiële aftrap van de taskforce met de presentatie van de Interimrapportage Natuurbranden. Alle potentiële partners waren uitgenodigd. De belangstelling vanuit gemeenten bleek gering, ondanks de centrale rol van burgemeesters op het gebied van openbare orde en veiligheid. Daarom is samen met het Nederlands Genootschap van Burgemeesters (NGB) een praktijktraining Natuurbranden voor burgemeesters opgezet. Deze training is op 11 maart 2013 gehouden in 's-Hertogenbosch. Hieraan namen circa 20 burgemeesters deel, veelal afkomstig uit Brabant, maar ook uit andere provincies.

Vanuit de taskforce (werkgroep Risicocommunicatie) is actief bijgedragen aan de ontwikkeling van de landelijke communicatiestrategie, te weten de "Landelijke Natuurbrandboodschap"[22]. Een Brabantbrede doorvertaling van deze landelijke lijn kon niet worden gerealiseerd door een gebrek aan financiële middelen én door een verschil van inzicht over het effect van risicocommunicatie op het ontstaan van natuurbranden. Met name natuurbeheerders vrezen dat publiciteit leidt tot een toename van natuurbranden.

---

18 Bestuurlijk onderhoud met minister Opstelten in 't Harde op 25 juni 2014.

19 Studenten van de Universiteit Tilburg, Hogeschool Hall Larensteijn en AVANS Hogeschool voor Communicatie zijn ingeschakeld bij uiteenlopende vraagstukken van risicocommunicatie.

20 In project "Slim bos" is onderzocht of natuurbranden konden worden gedetecteerd door middel van een netwerk van sensoren die de luchtkwaliteit meten.

21 Project "Thunderstorm" betreft de ontwikkeling van een speciaal blusvoertuig voor bosbranden.

22 Dit was een actie uit het Landelijke Actieprogramma Natuurbranden van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Om op dit punt helderheid te verschaffen is vanaf 1 september 2015 een afstudeerder van de bosbouw Hogeschool Hall Larensteijn gestart met een zogeheten Copycat-onderzoek. De uitkomsten hiervan zullen leidend zijn voor een toekomstige communicatie-aanpak rond natuurbranden. Al eerder in 2013 heeft een student Bestuurskunde[23] in opdracht van de taskforce onderzoek gedaan naar nut en noodzaak van preventieve risicocommunicatie in de Loonse en Drunense Duinen[24]. Dit wordt binnenkort verder geconcretiseerd. Vanaf 1 september 2015 zal een afstudeerder van AVANS Hogeschool voor Communicatie onderzoeken en uitproberen of het mogelijk is om een "firewise community" op te starten in dit natuurgebied.

In het voorjaar van 2013 is in een gezamenlijk persmoment van provincie en veiligheidsregio's aandacht gevraagd voor het thema Natuurbranden en de werkzaamheden van de taskforce. Dit resulteerde in publicaties in landelijke en regionale dagbladen en in een item bij Omroep Brabant-TV. Ook was de taskforce actief betrokken bij de invulling van het landelijke congres Natuurbranden op 7 maart 2013. Met financiering van de veiligheidsregio Midden West-Brabant is in een 7-tal natuurgebieden een speciaal op maat gesneden cursus Ecologie & Natuurbranden georganiseerd ter bevordering van de lokale samenwerking tussen brandweer, natuurbeheerders, gemeenten en (recreatie)ondernemers. In de regionale overleggen van de AOV-ers[25] in Midden West-Brabant en in Brabant Zuidoost zijn presentaties over natuurbrandpreventie verzorgd. Daarnaast heeft de taskforce aandacht besteed aan de bestuurlijke natuurbrandbestrijdingsoefening van november 2013 in het grensgebied tussen Nederland en Vlaanderen.

23 Faculteit Bestuurskunde van Tilburg University

24 "Brandende Kwestie"; verkennend onderzoek naar de noodzaak van natuurbrandpreventie in de Loonse en Drunense Duinen, 28 juni 2013.

25 AOV: ambtenaren openbare orde en veiligheid van de gemeenten

5. Wat zijn de bevindingen en resultaten?

Dankzij de uitvoering van de in hoofdstuk 4 beschreven verbeteracties heeft de taskforce in de periode 2011-2015 ruime ervaring opgedaan met natuurbrandpreventie. Dit heeft geresulteerd in meer kennis over natuurbrandbeheersing en nieuwe inzichten. Deze bevindingen en resultaten worden hieronder beschreven.

Risico-indexkaarten Natuurbranden (RIN's)
Dankzij de RIN's en meer in het bijzonder de RIN-internetapplicatie hebben we een betrouwbaar en representatief beeld van de aard en omvang van de natuurbrandrisico's in de grotere Brabantse natuurgebieden. De RIN's geven per kilometervak natuurgebied inzicht in de natuurbrandrisico's. Dit wil zeggen: inzicht in de brandbaarheid van de vegetatie, inzicht in de bestrijdingsmogelijkheden van de hulpdiensten (bluswater, bereikbaarheid, terreinbekendheid, etc.), en inzicht in de aanwezigheid en locatie van kwetsbare subjecten en objecten. Doordat deze gegevens zijn verwerkt in een internetapplicatie, zijn deze voor alle gebruikers op elke locatie met internet toegankelijk.
Het is een dynamisch systeem. Indien de veiligheidssituatie wijzigt, bijvoorbeeld na het realiseren van maatregelen, kan de RIN worden aangepast, waardoor het risicobeeld meteen wordt bijgesteld. Hierdoor is de RIN een geschikt instrument voor professionele gebruikers om een gedetailleerd inzicht te verkrijgen in de natuurbrandrisico's. Ook geeft het indicatief inzicht in de effecten van verbeteracties. Vanwege de grote kans op misverstanden is een RIN echter minder geschikt als communicatiemiddel richting publiek.

"RIN's geven per kilometervak natuurgebied inzicht in de natuurbrandrisico's"

Financiering RIN's
De licentie voor het gebruik van RIN-internetapplicatie[26] is gefinancierd door de provincie Noord-Brabant. Vanuit het Veiligheidsberaad[27]/Brandweer Nederland wordt gedacht aan een landelijke inkoop van deze internetapplicatie. Zodra dit is gerealiseerd, kunnen de Brabantse veiligheidsregio's deelnemen aan het landelijke systeem zonder daarvoor (hoge) licentiekosten te hoeven betalen. Vanuit Brabant zijn dan alleen de (lage) jaarlijkse kosten voor support, onderhoud en hosting verschuldigd.

Natuurbrandpreventieve maatregelen
Al eerder was uit de 3 pilots[28] gebleken dat de knelpunten en oplossingsrichtingen in alle natuurgebieden vergelijkbaar zijn. In de basis blijkt het steeds om dezelfde zaken te spelen. Afhankelijke van de lokale omstandigheden, zijn ze in elk gebied in meer of mindere mate van toepassing, namelijk:
Preventieve en preparatieve eisen

- Evacuatieplan
- Woonzone/natuur
- Bereikbaarheid

26 Het betreft de webbased RIN-applicatie van Nexpri BV, Heelsumseweg 12a te Wolfheze. Deze is in samenspraak met brandweer Nederland ontwikkeld.

27 Veiligheidsberaad: samenwerkingsverband van alle veiligheidsregio's.

28 Deze pilotgebieden zijn: de Loonse en Drunense Duinen, het Leenderbos/Malpie en het Grenspark De Zoom/Kalmthoutse heide

- Ontsluiting
- Bewegwijzering
- Communicatie naar eigenaren
- Waterwinning
- Communicatieplan bij onrust
- Noodbevel
- Telefonische bereikbaarheid
- C2000/Astrid

Risicocommunicatie is als maatregel weliswaar niet direct zichtbaar in de RIN's, maar het is wel een belangrijke randvoorwaarde voor de meeste oplossingsrichtingen. Met adequate risicocommunicatie is veel veiligheidswinst te behalen. Gebiedsgerichte natuurbrandpreventie mag worden beschouwd als geslaagd indien de lokale gemeenschap, bestaande uit gemeente, brandweer, natuurbeheer, ondernemers en bewoners, ervoor zorgt dat deze zaken op orde zijn en op orde blijven.

"Met adequate risicocommunicatie is veel veiligheidswinst te behalen."

Samenwerken aan natuurbrandpreventie

Samenwerking staat of valt met de bereidheid van de lokale gemeenschap en de betrokken organisaties om mee te werken aan natuurbrandpreventie. Elke lokale stakeholder vormt een schakel in de ketting en die ketting is zo sterk als zijn zwakste schakel. Belangrijk is dat alle stakeholders qua informatie en kennis op gelijk niveau zijn en evenveel urgentie en prioriteit toekennen aan de oplossing van de knelpunten. Uit de evaluatiegesprekken met de driemanschappen van de pilotgebieden, blijkt dat dit niet automatisch het geval is. Het ontbreken van een duidelijke verantwoordelijkheidsverdeling blijft parten spelen bij de realisering van maatregelen. Met andere woorden, ondanks de ingezette werkwijze met driemanschappen, blijft het nodig om landelijk te komen tot een heldere en adequate verantwoordelijkheidsverdeling inzake natuurbrandpreventie.

Provinciale betrokkenheid

Uit de evaluatiegesprekken met de driemanschappen en uit de bestuurlijke en ambtelijke taskforce komt naar voren dat provinciale betrokkenheid bij het natuurbrandendossier nodig blijft. Met provinciale betrokkenheid wordt hierbij niet alleen gedoeld op het internaliseren van natuurbrandpreventie in het provinciale beleid, maar zeker ook op het scherp houden van de driemanschappen en op Brabant-brede afstemming. Er blijft (voorlopig) behoefte aan een provincie die toeziet op de samen-

"Provinciale betrokkenheid bij het natuurbrandendossier blijft nodig."

werking in de driemanschappen. Daarnaast is het gewenst om de huidige ambtelijke taskforce om te vormen tot een Brabantse overleggroep voor natuurbrandpreventie. In zo'n overleggroep kunnende partners kennis en ervaringen uitwisselen en eventueel gezamenlijke standpunten of acties bepalen. Overigens heeft de provincie bij het Kabinet van de Commissaris van de Koning een medewerker aangesteld die is belast met de coördinatie van natuurbrandpreventie.

Ondersteuning van driemanschappen
Driemanschappen kunnen alleen dan goed functioneren indien zij beschikken over voldoende ambtelijke ondersteuning. Het is belangrijk dat de partnerorganisaties de juiste mensen en middelen beschikbaar stellen om mee te werken aan de uitvoering van de preventieve maatregelen. De bestuurlijke en ambtelijke deelnemers van het driemanschap moeten goed zijn voorbereid op deze taak. Zij moeten vertrouwd zijn met het dossier natuurbranden en bekend zijn met de bedoeling van de driemanschappen. Een centrale rol kan worden gespeeld door de AOV-ers[29], die de burgemeesters ondersteunen bij het taakveld openbare orde en veiligheid. Het verdient aanbeveling om de AOV-ers ruimte te bieden om in regionaal verband samen te werken aan natuurbrandpreventie. Bijlage IV omvat concrete suggesties voor driemanschappen voor een te volgen aanpak.

"Driemanschappen kunnen alleen goed functioneren indien zij beschikken over voldoende ambtelijke ondersteuning."

Betrekken van stakeholders
In veel natuurgebieden blijkt de kleine particuliere grondeigenaar een lastig te bereiken en te mobiliseren stakeholder. Het kost onevenredig veel tijd en energie om hen warm te laten lopen voor natuurbrandpreventie, als het überhaupt al lukt. Daarom lijkt het verstandig om alleen die grondeigenaren te benaderen, die echt nodig zijn bij het treffen van de preventieve maatregelen.
De ervaring leert bovendien dat de problemen met kleine eigenaren in de praktijk meevallen omdat slechts een klein aantal eigenaren echt nodig is bij de uitvoering van maatregelen en omdat kleine tussenliggende percelen veelal kunnen worden omzeild of (on)gevraagd meegenomen.

Telefonische bereikbaarheid
In het Algemeen Overleg mobiele telefonie van 30 april 2015 heeft het Rijk de bal bij de gemeenten en telecomproviders gelegd als het gaat over de telefonische bereikbaarheid in natuurgebieden. De rijksoverheid biedt in deze weliswaar geen kant en klare oplossing, maar er is nu wel een gedetailleerde inventarisatie van de "witte vlekken" beschikbaar. Driemanschappen kunnen aan de hand van deze inventarisatie zelf bepalen in hoeverre de beperkte werking van mobiele telefonie in hun natuurgebied een probleem oplevert, en afhankelijk daarvan het gesprek aangaan met Monet om te zoeken naar oplossingen. Mocht het op deze manier toch niet of toch niet overal lukken, dan ligt een interventie van de provincie voor de hand.

29 AOV: gemeentelijke ambtenaren openbare orde en veiligheid, soms ook aangeduid als ambtenaren rampenbestrijding.

6. Hoe borgen we de resultaten en de gevonden oplossingen?

Voorkomen moet worden dat de bereikte resultaten "op de plank" belanden of dat de urgentie voor natuurbranden naar de achtergrond schuift door andere onderwerpen die de aandacht opeisen. Daarom wordt een systematiek voorgesteld om natuurbrandpreventie op de bestuurlijke en ambtelijke agenda's te houden, totdat er landelijk afspraken zijn gemaakt die dat wellicht meer automatisch afdwingen c.q. vanzelfsprekend maken. Het systeem van borging omvat 3 elementen, namelijk: driemanschappen, internaliseren en provinciale coördinatie.

"Voorkomen moet worden dat de urgentie voor natuurbranden naar de achtergrond schuift."

6.1 Borging algemeen

Inmiddels is voor nagenoeg alle grotere Brabantse natuurgebieden duidelijk waar de knelpunten zitten, welke deze zijn en hoe deze kunnen worden opgelost. Nu komt het er op aan dat de lokale partners zorgdragen voor de realisering van de oplossingen. De taskforce wil de lokale samenwerking aan natuurbrandpreventie borgen door deze samenwerking op te dragen aan zogeheten driemanschappen[30]. In een driemanschap zijn de lokale stakeholders samen verantwoordelijk voor het treffen van veiligheid-verhogende maatregelen[31]. Het voortouw in een driemanschap ligt bij de burgemeester; gemeente, brandweer en natuurbeheerder zijn partners omdat zij samen beschikken over de kennis, het gezag, de overtuigingskracht, en soms ook over de bevoegdheden en de middelen om de andere stakeholders in dat natuurgebied mee te krijgen. Voorzitter van het driemanschap is de burgemeester. Het gaat bij natuurbrandpreventie immers niet alleen om het (private) natuurbelang, maar ook om publieke belangen, zoals de veiligheid van mens en dier, het ongestoord gebruik van infrastructuur en de bescherming van de lokale vrijetijdseconomie. Daarom ligt het voor de hand om de primaire verantwoordelijkheid voor het proces c.q. de coördinatie van natuurbrandpreventie te leggen bij de overheid. Binnen de overheid ligt een logische verantwoordelijkheid bij degene die wettelijk verantwoordelijk is voor de openbare orde en veiligheid, te weten de burgemeester.

"Het voortouw in een driemanschap ligt bij de burgemeester."

Internaliseren ofwel verinnerlijken van natuurbrandpreventie in het beleid en in het reguliere werkproces vormt een belangrijke bouwsteen om de aandacht voor de natuurbrandproblematiek vast te houden. Het is en blijft dan ook een verantwoordelijkheid van alle betrokken organisaties om hierop alert te blijven en elkaar hierop aan te spreken. Ook binnen de driemanschappen vormt internaliseren een aandachtspunt.

30 Zie paragraaf 4.2 onder kopje "Risico-inventarisatie en gebiedsgerichte natuurbrandpreventie"

31 In de nieuwe visie van de brandweer "Risicobeheersing 2.0" wordt aangegeven dat de brandweer niet (meer) overal kan voldoen aan de wettelijke aanrijtijden en dat ondernemers en burgers een eigen verantwoordelijkheid hebben om zelfredzaam te zijn in de tijd totdat de brandweer arriveert.

Het sluitstuk wordt gevormd door de provinciale coördinatie. Het is aan de provincie om toezicht te houden op de samenwerking in de driemanschappen en op de voortgaande internalisering van natuurbrandpreventie, zowel bij de partners als bij de provincie zelf.

6.2 Specifieke aanbevelingen per stakeholder

In deze paragraaf geeft de taskforce een aantal specifieke aanbevelingen[32] mee aan de verschillende partners en partnerorganisaties.

Provincie Noord-Brabant

De taskforce gaat er van uit dat de provincie haar coördinerende rol met betrekking tot natuurbrandpreventie continueert. De provinciale coördinator Natuurbranden (formationeel bij Kabinet CdK) heeft de volgende taken:

- Intern en extern aanspreekpunt voor het natuurbrandendossier
- Contact onderhouden met de driemanschappen en de kwaliteit van natuurbrandpreventie monitoren
- Jaarlijks per brief namens de CdK aan de driemanschappen om een schriftelijke terugkoppeling vragen over de stand van zaken rond de gebiedsgerichte natuurbrandpreventie.
- Minimaal 1x per jaar een overleg met veiligheidsregio's, natuurbeheerdersorganisaties en gemeenten organiseren over de stand van zaken en de landelijke ontwikkelingen rond natuurbrandpreventie.

Veiligheidsregio's

De veiligheidsregio's vervullen de volgende taken:

- Natuurbrandpreventie een vaste plek in de wettelijke plannen van de veiligheidsregio's geven, zoals in de natuurbrandbestrijdingsplannen, opleidingsplannen en bluswaterplannen
- In het algemeen bestuur van de veiligheidsregio een burgemeester aanwijzen als portefeuille-houder natuurbranden
- Voldoende capaciteit vrijmaken voor participatie aan natuurbrandpreventie in de driemanschappen.

"Natuurbrandpreventie verdient een vaste plek in de wettelijke plannen van de veiligheidsregio's."

Driemanschappen

De taskforce gaat er vanuit dat er per natuurgebied een driemanschap bestaat met een coördinerend burgemeester en een vertegenwoordiger vanuit (de grootste) natuurbeheerder en de veiligheidsregio/brandweer. Dit driemanschap heeft de volgende taken:

- Een integraal natuurbrand-beheersingsplan opstellen waarin is aangegeven welke maatregelen nodig zijn, hoe deze worden uitgevoerd en hoe de preventieve taken tussen de partners zijn verdeeld
- Actueel houden van de RIN's; driemanschap ziet erop toe, veiligheidsregio draagt zorg voor actuele RIN

32 Naast de aanbevelingen in paragraaf 6.2 heeft de taskforce ook aanbevelingen gedaan in de Interimrapportage van 2011 en de Tussenrapportage van 2013. Deze aanbevelingen maken deel uit van het werk van de taskforce maar worden hier niet meer integraal herhaald. Bijlage II geeft meer inzicht in de inhoud van de Interimrapportage en de Tussenrapportage.

- De Cursus Ecologie & Natuurbranden per natuurgebied organiseren ter verbetering van de samenwerking tussen de partners
- Toezien op het internaliseren van natuurbrandpreventie bij de partnerorganisaties
- Jaarlijks schriftelijk rapporteren aan de Commissaris van de Koning.

Gemeenten

De gemeenten hebben de volgende taken:

- De AOV-ers een prominente rol bij de uitvoering van gebiedsgerichte natuurbrandpreventie geven
- De AOV-er voldoende capaciteit geven om adequaat te kunnen optreden als intern en extern aanspreekpunt voor gebiedsgerichte natuurbrandpreventie in analogie van de provinciale coördinator
- Het thema Natuurbranden regelmatig agenderen in het regionale AOV-overleg.

Natuurbeheerdersorganisaties (en terreineigenaren)

De natuurbeheerders hebben de volgende taken:

- Voldoende capaciteit en expertise beschikbaar stellen om optimaal te kunnen participeren in de driemanschappen
- Met de brandweer over natuurbrandpreventie overleggen en natuurbrandpreventieve maatregelen opnemen in de natuurbeheersplannen.

7. Bijlagen

Bijlage I Samenstelling Bestuurlijke Taskforce Natuurbranden en Ambtelijke Taskforce Natuurbranden

Bijlage II Hoofdlijnen uit de Interimrapportage en uit de Tussenrapportage van de Taskforce Natuurbranden

Bijlage III Risicovolle natuurgebieden in Brabant

Bijlage IV Werksuggesties voor de driemanschappen

Bijlage I Samenstelling Bestuurlijke Taskforce Natuurbranden en Ambtelijke Taskforce Natuurbranden

Bestuurlijke Taskforce Natuurbranden

Naam	Organisatie	Functie	Periode
Peter van Vugt	Provincie Noord-Brabant	Voorzitter Taskforce	Vanaf sept 2011
Bas Dikmans	Provincie Noord-Brabant	Secretaris Taskforce	Vanaf sept 2011
Harry Boeschoten	Staatsbosbeheer, regio Zuid	Directeur	Vanaf sept 2011
Paul Verhoeven	Gemeente Heeze-Leende	Burgemeester	Vanaf sept 2011
Willy Doorn	Gemeente Landerd	Burgemeester	Sept 2011 t/m dec 2013
Marnix Bakermans	Gemeente Landerd	Burgemeester	Vanaf jan 2014
Marcel Fränzel	Gemeente Woensdrecht	Burgemeester	Sept 2011 t/m dec 2013
Steven Adriaansen	Gemeente Woensdrecht	Burgemeester	Vanaf jan 2014
Paul Verlaan	Veiligheidsregio Brabant-Noord	Directeur	Vanaf sept 2011

Ambtelijke Taskforce Natuurbranden

Naam	Organisatie	Functie	Periode
Peter van Vugt	Provincie Noord-Brabant	Voorzitter Taskforce	Vanaf sept 2011
Bas Dikmans	Provincie Noord-Brabant, Kabinet	Secretaris Taskforce	Vanaf sept 2011
Fred Panjer	Provincie Noord-Brabant, Ecologie		Vanaf sept 2011
René van den Heuvel	Veiligheidsregio Brabant Noord, brandweer		Sept 2011 t/m april 2012
Ruud Huveneers	Veiligheidsregio Brabant Noord, brandweer		Vanaf mei 2012
Ron Roomer	Veiligheidsregio Midden West Brabant, brandweer		Vanaf sept 2011
Frank Nat	Veiligheidsregio Brabant Zuidoost, Brandweer		Vanaf sept 2011
Guido van de Ven	Veiligheidsregio Brabant Zuidoost, Defensie		Sept 2011 t/m april 2014
Ando Hoekstra	Veiligheidsregio Brabant Zuidoost, Defensie		Vanaf mei 2014
René de Bont	Brabants Particulier Grondbezit		Vanaf sept 2011
Frans van Zijderveld	Natuurmonumenten		Vanaf sept 2011
Martijn Fliervoet	Brabants Landschap		Vanaf sept 2011
Kevin Veld	Gemeente Landerd		Vanaf sept 2011
Peter van Horen	Gemeente Gemert-Bakel		Vanaf sept 2011
Jan Vogels	Staatsbosbeheer, Regio Zuid		Vanaf sept 2011
Reina Timmermans	Gemeente Woensdrecht		Vanaf sept 2013
Peter Elberse	Politie Brabant Noord		Sept 2011 t/m jan 2012
Marije Schnitker	Politie Midden en West-Brabant		Sept 2011 t/m juni 2015
Lex Bennink	Politie Midden en West-Brabant		Vanaf juli 2015
Mariëlle Holtus	GHOR Midden en West-Brabant		Vanaf sept 2011
Willem Kraanen	Recron		Vanaf sept 2011
Christina Klumpenaar	Provincie Noord-Brabant, Kabinet	agendalid	Vanaf sept 2011
Christel Haex	Provincie Antwerpen	agendalid	Vanaf sept 2011
Joke Claesen	Provincie (Belgisch) Limburg	agendalid	Vanaf sept 2012

RIN projectgroep

Naam	Organisatie	Functie	Periode
Bob Heijl	Veiligheidsregio Brabant Noord	Projectleider BN	2012 - 2015
Kees Doorakkers	Veiligheidsregio Brabant Zuidoost	Projectleider BZO	2012 – 2015
Ron Roomer	Veiligheidsregio Midden West Brabant, brandweer	Projectleider MWB	2012 – 2015
Bas Dikmans	Provincie Noord-Brabant	Secretaris Taskforce	2011 - 2015

Werkgroep Risicocommunicatie

Naam	Organisatie	Functie	Periode
Annelies Cuijpers	Provincie Noord-Brabant	Communicatieadviseur	2012 - 2015
Marjo Peters	Veiligheidsregio Midden West Brabant	communicatieadviseur	2012 – 2015
Marcella Metsemakers	Veiligheidsregio Brabant Zuidoost	communicatieadviseur	2012 – 2015
Leo Huijs	Veiligheidsregio Brabant Noord	communicatieadviseur	2012 - 2015
Bas Dikmans	Provincie Noord-Brabant	Secretaris Taskforce	Vanaf sept 2011

Bijlage II Hoofdlijnen uit de Interimrapportage en uit de Tussenrapportage van de Taskforce Natuurbranden

Aanleiding

In 2011 is de Taskforce Natuurbranden in het leven geroepen door de Commissaris van de Koning en de voorzitters van de 3 Brabantse veiligheidsregio's. Dit in reactie op de onbeheersbare natuurbranden op de Strabrechtse (2010) en de Kalmthoutse heide (2011) en de rapporten van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid over natuurbranden. In deze rapporten werd geconcludeerd dat Nederland niet goed is voorbereid op onbeheersbare natuurbranden en dat partijen, zoals gemeenten, brandweer, natuurbeheerders, ondernemers en bewoners, beter moeten samenwerken om de risico's te verminderen.

Interimrapportage (december 2011)

In de Interimrapportage van december 2011 heeft de Taskforce een plan van aanpak met een aantal concrete acties voorgesteld om de brandveiligheid in natuurgebieden stapsgewijs te verbeteren. Vanaf januari 2012 zijn deze acties ten uitvoer gelegd. Het ging hierbij om uiteenlopende verbeteracties, variërend van het uitwisselen van contactgegevens tussen natuurbeheerders en brandweer tot en met het gezamenlijk opstellen van risico inventarisaties voor natuurgebieden en het formuleren van preventieve maatregelpakketten. Voor een aantal natuurgebieden is nadrukkelijk gezocht naar snel te realiseren verbeteringen (quick wins). De eerste maatregelen hierbij zijn ondertussen uitgevoerd. Veel lastiger bleek de uitvoering van maatregelen waarvoor meerdere partijen verantwoordelijk zijn. De uitvoering hiervan blijkt niet te borgen door de onduidelijke taak- en verantwoordelijkheidsverdeling. Er kan geen probleemeigenaar worden benoemd en met de huidige wet- en regelgeving in Nederland is niemand te verplichten tot medewerking. Gevreesd wordt dat vele goede initiatieven zullen stranden zolang dit probleem niet is opgelost.

Andere acties betroffen het verbeteren van de manier waarop het actuele natuurbrandgevaar wordt bepaald en kenbaar gemaakt aan hulpdiensten en publiek, ofwel de alertering. Voorheen deed elke veiligheidsregio dat op zijn eigen manier, maar nu is dit gestroomlijnd en gebeurt het in heel Brabant op eenduidige wijze. Ook is gedacht aan het vergemakkelijken van een snelle signalering door het optimaliseren van de telefonische bereikbaarheid in natuurgebieden. Veel aandacht is besteed aan het verbeteren van de samenwerking tussen brandweer en natuurbeheerders. Echter aan de samenwerking met gemeenten, ondernemers, bewoners en grondeigenaren kan nog veel worden verbeterd. Ook is een aantal acties uitgevoerd om het risicobewustzijn bij betrokkenen te vergroten. Op dit punt kan nog veel winst worden geboekt, maar de eerst stappen zijn gezet in de vorm een werkconferentie, het opstellen van een landelijke communicatiestrategie en het doen van onderzoek naar nut en noodzaak van risicocommunicatie onder ondernemers en bewoners van natuurgebieden. Bovendien kreeg de Taskforce Natuurbranden in april 2013 veel positieve publiciteit door het gezamenlijke persoptreden van provincie en veiligheidsregio's.

Naast de verbeteracties, die de taskforce zelf heeft aanbevolen in de Interimrapportage, zijn er ook acties ondernomen die kunnen worden gezien als een spin-off van de Taskforce Natuurbranden. Zo heeft de Taskforce samen met het Nederlands Genootschap van Burgemeesters (NGB) een training voor burgemeesters georganiseerd om de bestuurders van gemeenten met risicovolle natuurgebieden te informeren.

Ook zijn stappen gezet om de C2000/Astrid-problematiek[33] bij het Rijk onder de aandacht te brengen en is er gewerkt aan een oplossing van het evacuatie- en ontruimingsvraagstuk[34]. Meer zijdelings was de Taskforce betrokken bij het project Slim Bos, waarbij een innovatief brandmeldingssysteem wordt ontwikkeld, terwijl ook de ontwikkeling van het gespecialiseerd bosbrandbestrijdingsvoertuig Thunderstorm tot de spin-off kan worden gerekend.

De natuurbrandproblematiek speelt niet alleen in Brabant, maar ook elders in Nederland en in Vlaanderen. Dat was in 2011 voor het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) reden om het initiatief te nemen voor een landelijke coördinator Natuurbranden en een landelijke Kerngroep Natuurbranden. Tevens werden provincies en veiligheidsregio's opgeroepen hieraan mee te doen. Dit heeft geresulteerd in een landelijk Werkprogramma Natuurbranden 2012-2016 met daarin een aantal projecten gericht op een meer uniforme aanpak van natuurbranden in Nederland. Inmiddels is de functie van landelijk coördinator vervallen en wil het ministerie van VenJ dat de provincies de coördinatie overnemen. Gelijktijdig bereidt het ministerie van EZ vanuit de rijksoverheid een landelijk bestuurlijk overleg voor om afspraken te maken over onder meer de verdeling van taken en verantwoordelijkheden bij natuurbrandpreventie. Het is aan de provincies om in IPO-verband af te stemmen welke rol en positie ze voor zichzelf zien weggelegd ten aanzien van het natuurbrand-dossier en om dit in te brengen in het (nog te organiseren) landelijk overleg.

Landelijke en internationale ontwikkelingen

Niet alleen Brabant, maar ook andere provincies hebben kennis en ervaring opgedaan met gebiedsgerichte natuurbrandpreventie. Voorbeelden hiervan zijn Noord-Holland met het project gemeente Bergen of in Gelderland met het project Epe-Nunspeet.

Een belangrijke ontwikkeling die gevolgen kan hebben voor natuurbrandpreventie is de decentralisatie van het natuurbeheer naar de provincies. Dit maakt de provincies verantwoordelijk voor het natuurbeheer, waardoor implementatie van natuurbrandpreventie gemakkelijker wordt, bijvoorbeeld in het kader van subsidieverlening.. Een punt van zorg is lage risicobeleving en de geringe urgentie bij veel partijen en de lage prioriteit die natuurbranden hebben in de risicoprofielen van de veiligheidsregio's. Het verhogen van de urgentie is dan ook een belangrijk uitgangspunt voor het vervolg.

Tot slot kunnen we ook leren van het buitenland. Met name in Angel-Saksische landen zoals USA, Canada en Australië is men door schade en schande wijzer geworden. Men hecht hier veel waarde aan lokale gemeenschappen [35](bewoners en ondernemers) die, daartoe voorgegaan door overheden, brandweer en natuurbeheerders, zelf aan natuurbrandpreventie doen. Ook in Frankrijk en Duitsland wordt het belang van een proactieve lokale werkgroep en samenwerking herkent en zelfs wettelijk verankerd.

33 De communicatiesystemen van de Nederlandse (C2000) en Belgische (Astrid) hulpdiensten hebben onvoldoende dekking in het grensgebied, waardoor communicatie slechts beperkt mogelijk is.

34 Gemeenten en ondernemers hebben geen specifieke evacuatie- en ontruimingsplannen voor natuurbranden.

35 Firewise communities

Tussenrapportage (december 2013)
De uitvoering van de aanbevelingen van de Interimrapportage hebben geleid tot nieuwe eraringen en nieuwe inzichten. Deze zijn beschreven in de zogeheten Tussenrapportage van december 2013. .. Een belangrijke constatering in de Tussenrapportage was dat er weliswaar veel vooruitgang was geboekt, bijvoorbeeld met de quick wins, , maar dat natuurbrandpreventie op dat moment nog niet was verinnerlijkt in het beleid van betrokken partijen. Natuurbrandpreventie zat nog niet in het DNA en de Taskforce was van mening dat dit wel het streven zou moeten zijn. Gelet op het voorgaande kwam de Taskforce in december 2013 met de navolgende conclusies en aanbevelingen.

Gebruik RIN-methodiek voor natuurbrandpreventie
Risicoindexkaarten Natuurbranden (RIN's) vormen een geschikt instrument om de natuurbrandrisico's in een bepaald natuurgebied te visualiseren. Zet dit instrument in en maak RIN's voor de overige 17 risicovolle natuurgebieden.

RIN-methodiek als basis voor communicatie
De RIN-kaarten kunnen zonder uitleg leiden tot misverstanden. Gebruik ze vooral als technisch hulpmiddel bij natuurbrandpreventie en wees voorzichtig met RIN's als communicatiemiddel.

Regel lokale samenwerking per natuurgebied
Voorbeelden uit de USA, Canada en Australië laten zien dat er veel veiligheidswinst is te behalen als lokale partijen in het gebied samenwerken aan natuurbrandpreventie. Gemeenten, ondernemers, bewoners en bezoekers bewust maken van de risico's en hen beter laten samenwerken wordt gezien als een randvoorwaarde voor het verminderen van de risico's. Gebruik deze aanpak bij de uitwerking van gebiedsgerichte natuurbrandpreventie door de driemanschappen.

Los het bestuurlijke dilemma op
Alle partners onderschrijven nut en noodzaak van natuurbrandpreventie, maar door de onduidelijke verantwoordelijkheidsverdeling en het ontbreken van wettelijke verplichtingen en geld, blijkt het lastig om de uitvoering van preventieve maatregelen te borgen. Zolang er nog geen duidelijke landelijke afspraken bestaan over de verantwoordelijkheidsverdeling en over de kosten van maatregelen, stelt de Taskforce voor per natuurgebied bestuurlijke aandacht te organiseren met behulp van driemanschappen. Door driemanschappen, bestaande uit een burgemeester en vertegenwoordigers van veiligheidsregio en natuurbeheer, verantwoordelijk te maken voor de coördinatie van de uitvoering en hen regelmatig te laten terugkoppelen naar de Commissaris van de Koning, wordt een stuk bestuurlijk commitment gecreëerd.

Stuur voor de langere termijn aan op duidelijke landelijke afspraken over o.a. de verantwoordelijkheidsverdeling en geld en leg dit vast in wet- en regelgeving.

Denk na over taakverdeling en organisatievormen
Denk na over hoe natuurbrandpreventie het beste kan worden georganiseerd en hoe de taken adequaat kunnen worden verdeeld tussen de verschillende niveaus en verschillende belanghebbenden. Breng dit in in het landelijke bestuurlijke overleg.

Maak een integraal natuurbrandbeheersingsplan
Stel voor elk natuurgebied een integraal natuurbrandbeheersingsplan op met preventieve maatregelen en afspraken over risicocommunicatie, evacuatie- en ontruiming, taakverdeling en samenwerking. Actualiseer dat elk jaar.

Pak problematiek C2000/Astrid aan
De brandbrief aan het ministerie heeft niet geleid tot een oplossing in de vorm van een extra C2000-mast in Putte. Er rest nu nog slechts de mogelijkheid om via het parlement aandacht te vragen voor de oplossing van deze problematiek. .

Pak het evacuatievraagstuk op
Er bestaan veel onduidelijkheden tussen betrokken partijen over elkaars verantwoordelijkheden in geval van een grootschalige ontruiming van recreatievoorzieningen en evacuatie van natuurgebieden. Neem dit mee bij de verdere concretisering van gebiedsgerichte natuurbrandpreventie.
Werk preventieve risico- en crisiscommunicatie verder uit
Er is sprake van een lage risicobeleving bij veel partijen. Stel per doelgroep een meerjarige communicatiecampagne met concrete acties op, voer deze uit en evalueer de resultaten.

Verbeter de telefonische bereikbaarheid in natuurgebieden
Goede telefonische bereikbaarheid in natuurgebieden is nodig voor snelle signalering van natuurbranden en om de aanwezige mensen te kunnen waarschuwen of informeren. Ga in gesprek met de telecomproviders en indien nodig met de rijksoverheid om volledige telefonische dekking te realiseren.

Bijlage III Risicovolle natuurgebieden in Brabant

Met "risicovol" natuurgebied wordt hier bedoeld een gebied waarin sprake is van een relatief grote verwevenheid van functies (natuur, recreatie, vitale infrastructuur etc.), gecombineerd met een relatief slechte bereikbaarheid, afwezigheid van voldoende bluswater of met zeer brandbare begroeiing. Op basis van deze criteria en vanuit de expertise van brandweer en natuurbeheerders heeft de ambtelijke taskforce een aantal risicovolle natuurgebieden van Brabant geselecteerd. Deze zijn hierna opgesomd.

- Rucphense bossen
- De Brabantse Wal
- Kampina & Oisterwijkse bossen
- Oirschotse en Lanschotse Heide
- Liesselse bossen (Deurne)
- Boswachterij Ulvenhout en Chaam
- Boswachterij Dorst
- Zone Stippelberg en Boswachterij St. Anthonis
- De Maashorst en Reekse heide
- Overloonse duinen (Boxmeer)
- De Kempen (ten zuiden van Eersel en Bladel)
- Peelgebieden (Deurnese Peel en Grote Peel)
- Strabrechtse heide (inclusief Molenheide en Lieropse heide)
- Landgoederenzone Zundert (w.o. de Pannenhoef)
- Kempische landgoederen (van Regte heide naar Zwartven en Neterselse heide)
- Vughtse landgoederen (tussen Vught, St. Michielsgestel en Boxtel)
- Molenheide (bij Mill)

Bijlage IV Werksuggesties voor de driemanschappen

- Maak een stakeholdersanalyse van het natuurgebied;
  - wie zijn de stakeholders[36]?
  - hoe zijn de stakeholders georganiseerd? sluit zoveel mogelijk hierbij aan.
  - hoe zijn ze te bereiken?
  - hoe zijn ze te motiveren voor natuurbrandpreventie? waarvoor zijn ze gevoelig?

- Breng de stakeholders bijeen en bespreek de RIN, de knelpunten en maatregelpakketten
-
- Bepaal samen wat er dient te gebeuren; stel samen een prioritering van acties en/of fasering vast.
-
- Maak concrete uitvoeringsafspraken, benoem helder omschreven en behapbare acties, wijs actieverantwoordelijken aan en gebruik een uitvoeringsplanning.
-
- Stel iemand aan die de algehele voortgang bewaakt, die iedereen aanspreekt en die op afgesproken tijden rapporteert aan de voorzitter van het driemanschap.

36 Neem in dit verband contact op met de Recron en met TOP Brabant; zij willen graag helpen om de recreatie- en horecaondernemers te benaderen en te mobiliseren voor natuurbrandpreventie. Recron: Willem Kraanen, tel. 06-57314755, e-mail kraanen@recron.nl en TOP Brabant: Erik van Nuland, tel. 06-22248460, e-mail info@topbrabant.nl .

